T. B. M. M.

Gizli Celse Zabıtları

5 Teşrinievvel 1338 (1922)

Münderecat

	Sayfa
1. — ZAPTI SABIK HÜLÂSASI	874
2. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD	874
1. — Muvazenei Umumiye Kanun Lâyihası	*874*
A) Büyük Millet Meclisi Bütçesi	874:891, 892:893

Cilt : 23

113 ncü İnikat, 2 nci Celse

YÜZONÜÇÜNCÜ İNİKAT

5 Teşrinievvel 1338 Perşembe

İKİNCİ CELSE

Küşad Saati : 3,15

REİS : Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KÂTİPLER : Hakkı Bey (Van)

REİS — Celseyi hafi olarak açıyorum efendim. Zabtı sabık hülâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HÜLÂSASI

YÜZ ON İKİNCİ İNİKAT

4 Teşrinievvel 1338 Çarşamba

İKİNCİ CELSE

Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat Düveli mütelifeye verilecek cevabî nota müzakere ve aynen kabul olunarak perşembe günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

Reis	Kâtip
Reisisâni	Kayseri
Adnan	Âtıf

Kâtip
Van
Hakkı

REİS — Efendim; zabtı sabık hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

2. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — Muvazenei Maliye Kanun lâyihası

A) Büyük Millet Meclisi Bütçesi

REİS — Efendim; Meclisin bütçesinin müzakeresi için evvelden karar verilmişti. Onun için celsei hafiyeyi tekrar reye koymuyorum.

Şimdi efendim; Meclisin bütçesindeki harcırah faslının tayini esami ile reye vaz olunmuş, ekseriyet hasıl olamamış, yine reye vazedilecektir.

FEYYAZ ALİ BEY (Yozgat) — Diğer maddeleri okuyalım da ondan sonra.

YAHYA GALİB BEY (Kırşehir) — Reis Beyefendi Hazretleri bu mesele harcırah değildir.

REİS — Efendim; reye konulacak şey şu takrirdir: «Harcırah ve yevmiyenin kemakân kırk liradan hesap edilmesi ve müeccelliyeti askeriye vesair vergilerin dahi kırk lira üzerinden itası suretiyle muamelenin tevhidini teklif ederim.»

Takrir budur efendim.

Arzu eder misiniz yanlışlığa mahal kalmamak üzere takriri bir kere daha okuyayım. (Takrir tekrar okundu) (Okunsun, hayır sesleri)

REİS — Lütfen reyinizi izhar buyurunuz. Efendim kırk lira olmasını kabul edenler beyaz, etmiyenler kırmızı vereceklerdir.

Şunu da nazarı dikkati âlinize arzedeyim ki ikinci reyde nisabı ekseriyet dahi olmasa, bu defa kaç kişi reyvermiş ise o nazarı dikkat alınır, nizamnamei dahili mucibince.

Efendim âraya 138 zat iştirâk etmiştir. 96 zat kırmızı, 39 beyaz 3 müstenkif vardır. Bu hesabca takrir reddedilmiştir.

(Nisab yok, müzakere yapamayız sesleri)

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Nizamnameye sarihtir.

REİS — Arzedeceğim efendim. Niçin telâş ediyorsunuz? Müsaade buyurun. İkinci defa reye vazolunduğundan dolayı bu, bitti, nizamname sarihtir. Fakat bu suretle anlaşılmış bir şey vardır ki o da Meclisi âlinizde ekseriyet yoktur. Binaenaleyh tekrar yoklama yapmak ve müzakereye o suretle devam etmek mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh yoklama yapacağız efendim. Çünki birçok arkadaşlarımız dışarıdadır.

(Yoklama yapıldı.)

REİS — Efendim; isimleri okunmayan arkadaş var mı efendim?..

Efendim, yoklamada bulunmayan arkadaşların isimlerini tekrar okuyacağız.

Efendim; ekseriyet vadır, devam edeceğiz. Efendim malumu âliniz bu takrir reddedildi ve bunun reddedilmesiyle bir şey kabul edilmiş oluyor. Onun için maddeyi reyi âlinize vazetmeden evvel, madde hakkında Encümenin noktai nazarı ne idi?

EMİN BEY (Erzincan) — Encümen Divanı Riyasetin şeyini kabul etmiştir.

REİS — Encümen bu madde içerisinde harcırahları yüz liradan itibaren mi kabul etmiştir?

HASAN BEY (Trabzon) — Hangi tarihten itibaren?

REİS — Soracağım efendim.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Orada takrirler var efendim.

REİS — Hangi takrir (Gürültüler)

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Bütçenin kabulü tarihinden itibaren.

REİS — Efendim; tarih meselesi tabii bütçenin kabulü tarihinden itibaren olur.

MUSTAFA SABRİ BEY (Siirt) — Makable şâmil olamaz.

REİS — Yalnız şimdi 40 lira diye bir teklif vardı. Fakat 40 lira kabul edilmeyince ne kabul edildiği malum değildir. Encümen bunu yüz lira olarak göstermiştir.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Sarihtir efendim. Evvelce kararımız vardır, kabul edilmiştir. Tahsisatı asliyi on bin kuruştan itibaren olarak kararınız vardır efendim.

REİS — Yahya Galip Beyefendi; şimdiye kadar hiç bir vakit yüz liradan harcırah verilmemiştir.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Verilmemiş, ama kendi keyiflerine verilmemiştir.

REİS — Efendim; Kanunu Esasinin maddei mahsusası vardır. Onun için verilmemiştir.

NECİP BEY (Mardin) — Teklifim var efendim.

REİS — Müsaade buyurun efendim. Bendenizin anlamak istediğim başka mesele var.

MUSTAFA KEMAL BEY (Ertuğrul) — Tevkifat yüz lira üzerinden olduğu için...

REİS — Efendim; müsaade buyurun, burada pek çok takrir var. Anlamak istediğim o değildir. Bendenizin Muvazene Encümeninden sormak istediğim şu madde: Harcırah ve yevmiye (103,265) lira vardır. Bu madde (100) liradan mı hesap edilmiş?

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Yüz liradan hesap edilmiştir.

REİS — O halde maddeyi reyi âlinize koyduğum zaman kabul edilirse o vakit tezyidi masarifiten tekrar bunu da tayini esami ile reyi âlinize koyacağım. Bu kabul edilince yüz liradan kabul edilir. (Gürültüler)

HÜSEYİN AVNİ BEY (Erzurum) Müsaade buyurun Usule dair bir şey söyliyeceğim.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarısahip) — Meselede bir yanlışlık olmasın Mevcud kavanine göre bu şekli tashih etmek lâzım gelir. Malumu âlileridir ki Meclisin maaşı yoktur, tahsisattır. Eğer harcırahı da tahsisat üzerinden almak lâzım gelirse bugünkü tahsisatı şehriyeleri üzerinden alması lâzım gelir. (O takrir reddolundu sesleri) Halbuki ise, mevcud olan şekli kanunî gerek Kanunu Esaside ve gerek nisabı müzakere kanununda geçen gün Hasan Beyefendinin gâyet güzel izah buyurmuşlardı, sarahaten nisabı müzakere kanununda kırk lirara olarak kabul edilmişti, nisabı müzakere kanunun yedinci maddesi yeni bir madde ile tadil edilmedikçe, burada herhangi bir şekilde karar verilirse verilsin, burada Divanın ve Heyeti İdarenin para vermek imkân ve ihtimali yoktur. (Doğru sesleri) Bu itibarla eğer biz harcırahımızın şeklini tedvin etmek istersek nisabı müzakere kanununun yedinci maddesini tadil etmek lâzımdır.

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Siirt) — Neden?

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Devamla) — Bir madde ile tadil edilmeden, bu lüzum yapılmadan yüz lira üzerinden harcırah almak doğru değildir.

NECİB BEY (Mardin) — Meclis kabul etmiştir efendim.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Devamla) — Meclisin kabul etti dediği şey yüzde yirmi tevkifat üzerine bazı arkadaşlar Meclisin tahsisatı yüz liradır, diğer yüz lirası munzam bir tahsisattır. Onu da diğer nisabı müzakere kanunundan çıkararak iddia etmişlerdir ve bu

şekilde kabul etmişlerdir. Yani bizim tahsisatımız yüz liramıdır efendiler? (Hayır sesleri) Yüz lira mı alıyoruz? Eğer bizim tahsisatımız yüz liradır diye bir karar verecek olursak, kararımız mucibince yüz liradan almak lâzım gelir, buna razı mısınız? Hayır; bizim kararımızda tahsisat olarak yüz lira değildir. Meclisi âlinin kararı mucibince iki yüz liradır. Eğer harcırahı da tahsisat üzerinden almak lâzım gelirse iki yüz lira üzerinden almak lâzım gelir. (Hayır, hayır sesleri) Yüz liradan harcırah alınmaz. (Şiddetli gürültüler) Binaenaleyh bu doğru değildir. Yani yüz lira zaten sakattır. Yüz lira tahsisat - yani kabul edilen şekil, zaten o şekil sakattı - tahsisatımız yüz liradır, diğeri munzamdır der. O suretle bir karar verilmiştir ki esasen sakatlık buradadır. Bu sakatlık üzerine bir bina yapmak, sakat üzerine sakat yapmaktır. Halbuki bu, doğru değildir, batıl makisünaleyh olamaz. Eğer harcırah meselesini esaslı bir surette tebdil etmek istiyorsak, eğer harcırahalar kifayet etmezse, Meclisi âlinin ekseriyetinin kanaati bu merkezde olduğu tecellî etti, onu tadil ederek Nisabı müzakere kanununun yedinci maddesini tadil ederek, yeni bir madde koyarak yüz liradır, yüz elli liradır, iki yüz liradır deriz, ne dersek o olur. Bu bizim elimizdedir, yaparız. Doğrusu budur.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Efendim; Şükrü Bey biraderimiz Kanunu Esaside muayyen olduğu için dört bin kuruş...

BİR MEBUS BEY — Nisabi müzakeredir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Onu da söyliyeceğim. Soruyorum efendiler zatı âlilerine. Mademki Kanunu Esasi meselesidir, Kanunu Esasiye mugayir olarak (Bravo sesleri) nasıl zammettiniz efendiler, niçin Kanunu Esasiyi nazarı dikkate almadınız? O zaman tahsisat da nazarı dikkate alınmadı?

Sonra Hasan Beyefendi buyuruyorlar ki, Nisabı Müzakere Kanununun yedinci maddesini, zannederim, o bir kanun ise bu da bir bütçe kanunudur. Efendim; rica ederim Beyefendi bütçe kanunudur. Nasılki bin tane emsali vardır elimizdeki kavaninde ve bu kürsüden de müzakere edilmiştir. Elimizdeki kavanine taaruz eden bütçe maddeleri buraya gelmiştir. Burada denilmiştir ki, kanuna muğayirdir. Ama bu da kanundur, onu feshediyor. Zabıtlarda böyle bin tane emsali vardır. Yedinci maddeye ise bin tane misal vardır. Burada biz bağırırken siz de bir kanundur dediniz. Bunun için bir kanun vardı ve hakikaten de öyledir. Bütçe de bir kanundur ve bu kanunla, yani bütçe kanunu ile o yedinci maddeyi değiştiriyorsunuz.

HASAN BEY (Trabzon) — Hangi kanun, o kanunu okur musunuz?

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Sizin yaptığınız, Maliye Vekili Beyin yaptığı bütçe kanunudur.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Erzurum) — Efendiler, Büyük Millet Meclisi tahsisatını maalesef maaşa kalbetmiştir. Yani tahsisat alırken yüz lira maaş kabul edilmiş ve yüz lirası da tahsisatı fevkalâde mahiyetinde olmak üzere burada tespit etmiştir. Şimdi arkadaşlarımın buyurdukları kanunî noktai nazardan tetkik edilecek olursa, bir kerre, bir madde mevcuttur. Dört bin kuruştan harcırah verilir diye bir madde mevcuttur. Bilâhare bu kanundan sonra tahsisat meselesi maaşa kalbedildiği zaman maaş yüz lira olmak lâzım gelir, ki mahiyeti kanuniye itibariyle bununla yedinci maddeyi lağvettiniz. Çünki tahsisatı maaşa kalbettiniz. (Karardır sadaları) Karar değil tefsiren yapıldı.

NEBİL EFENDİ (Karahisarı Sahib) — Ferit Beyin bir takriridir, kanun yoktur.

SALÂHADDİN BEY (Mersin) — Kanun bunu ifade etmez.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Devamla) — Rica ederim, takrir, makrir, karar, marar ne olursa olsun, neden dolayı yüz lira maaş alıyorsunuz? O suretle almıyor musunuz? Almıyor iseniz, öyle ise yüz liradan niçin yirmi lira kestiriyorsunuz da kırk lira kestirmiyorsunuz? Beyefendiler usulsüz yapılan muamele; iş zirüzeber oluyor. İşin içinden çıkılamıyor. Mesele buradadır. Müstacel kararınızla itihaz buyurduğunuz şeyler işte böyle çıkmaza varıyor. O yedinci madde de mahiyeti itibariyle değişmiştir.

NEBİL EFENDİ (Karahisarı Sahib) — Nerede değişmiştir?.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Devamla) — Bir kere Meclis, tahsisatı itibariyle maaşlı memur derekesine getirilmiştir, o kanunla. Bir kere bu yanlıştır. Sonra maaş olduğu zaman maaşın icabatı da Muvazene Encümenince düşünüldü. Maaş yüz liradır. Bunun icabı olarak harcırah ta böyle dediler. Bundan yedi ay evvel Muvazenei Maliye bir tefsirde bulundu. Hatta bunun idareden tesviyesi ve Meclisten geçmesine lüzum kalmaması da ekseriyetle kabul edilmiştir. Muvazenei Maliye Encümenince, bizi buna sevkeden ne idi efendiler? Tahsisatımızı maaşa kalbetmek ve bunu da yüz lira maaş, yüz lira tahsisatı fevkalâdedir ve demek ve böyle bugüne kadar icra ederek maaş al-

manız, hüküm ifade eder, kanundur efendiler. Yani buradaki kararla, kanunu anlamıyorum. Eğer kanun değilse niçin ayda yüzde kırk vermediniz de yüzde yirmi verdiniz?

SALÂHADDİN BEY (Mersin) — Memurînden ceza aldık.

ZİYA BEY ( ) — Hatadır.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Devamla) — Hata ise, burada hükmü icra olunmaktadır. Buradaki karar hüküm ifade etti mi kanundur o, ne kararı. Ya o kanunu tebdil edeceksiniz. Şimdi yine bu iki yüz lira tahsisattan kırk lira, kanun mucibince, kesilmesi icap eder. Ya onu iade edeceksiniz efendiler, veyahut da maaştan sarfınazar ederseniz, yine tahsisata gelirsiniz, yine iki yüz lira üzerinden onu tesviye ettikten sonra buyurdukları yedinci maddenin hükmü carî olur. Çünki berikinin tebdili onu tefsir etmez. O vakit yedinci maddenin hükmü carîdir ve illâ tahsisatı fevkalâde ile memur vaziyetine düştüğünüz gün yüz liradan harcırah almak zarurîdir.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine ait takrirler var. Fakat bendeniz de Makamı Riyaset namına fikrimi söyliyeyim. Neyi reye koyacağım da ne neticeleneceğine aklım ermemiştir. (Gürültüler) Efendim müsaade ederseniz biraz daha işi anlayalım.

Efendim Muvazenei Maliye Encümeninin takririni reye koyacağım.

MUSTAFA KEMAL BEY (Eruğtul) — Takrir vardır efendim.

REİS — Burada daha birçok tarirler vardır efendim.

NEBİL EFENDİ (Karahisarı Sahib) — Milletin karşısına nasıl olsa bir maddei kanuniye ile çıkacağız, başka türlü çıkmanın imkânı yoktur.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Rica ederim meseleyi iyice muhakeme edelim. Bu tahsisat meselesi bir kaç safhalara girdi. Yalnız bundan evvelki safahattan sarfınazar ederek yüzde yirminin kat'ı zamanında Meclisinizde bir halet hasıl olmuştu. Bunun yüz lirası tahsisatı asliye, yüz lirası tahsisatı munzamma diyerek yüz lira üzerinden tevfikat yaptırılmıştır. Sonra arkadaşlarımızdan bazıları yüz lira maaş olarak kabul edilmiştir, diyor. Maaş olarak kabul edilmiş değildir. Maaş olarak kabul edildiğinden itibaren tevkifat vermek mecburiyetindeyiz. Çünki kanunda maaş tevkifata tabidir. Eğer yüz lirayı maaş olarak kabul etti iseniz - ben o vakit kabul etmedim - tahsisatı asliye, tahsisatı munzamma diye kabul etmiştim. Maaş dediğiniz tarihten itibaren bugüne gelinciye kadar ne kadar tekaüdiye verilecek ise tekaüdiye vermek lâzımdır ve bunu sizden hazine alır ve hatta güzeran eden yekûnlar için de sizden para talep eder. (Doğru sesleri)

Sonra, nisabı müzakere kanunu çıkıyor. Nisabi müzakere kanununun bazı mevadını kabul ediyorsunuz, bazı mevadını kabul etmiyorsunuz. Bunu anlayamadım. Nisabı müzakere kanunu geçen sene müzakereye konduğu vakit kabul etmemiştiniz. Çünki o da seksen kişi ile icrayı hüküm edebiliyordu. Onda o madde de mevcuttu. Bunun hakikati mademki senenin ibtidasında yüz lirayı tahsisatı asliye, yüz lirasını da tahsisatı munzamma olarak kabul edilmiştir. O halde harcırahı da bunun üzerinden hesap etmesi lâzım gelirdi.

SALÂHADDİN BEY (Mersin) — Yüzde yirmi de verilmesi icap ediyordu.

YAHYA GALİB BEY (Devamla) — Rica ederim efendim; yüzde yirmiden de veriliyordu. Yüze yirmiyi işte o hesapla ve hesap üzerinden verdi.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahip) — Tahsisat denince her ikisinden vermesi lâzım.

YAHYA GALİB BEY (Devamla) — Birisi tahsisatı asliye, birisi tahsisatı munzammadır. Yok eğer hepsini tahsisatı munzamma derseniz o vakit iki yüz lira üzerinden yüzde yirminin verilmesi icap ediyor. Hergün başka şekilde yanlış, galat muameleler oluyor. Sonra beri tarafta heyeti idare kalkıyor, kırk liradan harcırah verelim diyor. İstiksar ediyor. Diğe taraftan iki yüz liranın yüzde yirmisini istiksâr ediyor. Yüz lirasına başka bir nam veriyor. Karmakarışık bir vaziyete girmiştir.

Efendim bunun en iyi kestirme tariki: Yine o eski kabul ettiğiniz gibi yüz lirasını tahsisatı asliye olarak kabul edersiniz, yüz lirasını da tahsisatı munzama olarak kabul edersiniz. Bundan evvel harcırah alanlar vazgeçerlerse diyeceğim yoktur. Bu kanun da makabline şâmil olmaz ve o zaman mesele halledilir gider. (Müzakere kâfi sesleri)

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Efendim; demin tayni esami ile reye konan takrir üzerine hasıl olan ârâdan anlaşılıyor ki dört bin kuruştan harcırah itası kabul edilmedi. Şimdi Muvazene Encümeninin kabul ettiği veçhile bütçenin reye konarak on bin kuruş üzerinden harcırah kabul edilmesi bendenizce, zannediyorum, ki muvafıkı usul olmıyacaktır. Çünki Nisabı müzakere kanununun ye-

dinci maddesi sarihtir. Dört bin kuruş üzerinden harcırah verilir diyor. Mademki dört bin kuruş üzerinden harcırah verilmesi kabul edilmiyor, şu halde o maddenin tadili lâzımdır. Bunun için bir takrir takdim ettim. (Gürültüler)

ETHEM FEHMİ BEY (Menteşe) — Dört bin üzerinden kabul edilmedi.

REİS — Efendim; takririn reddedilmesi on bin kuruş olmasını ifade etmez.

ALİ SÜRURİ EFENDİ (Devamla) — İfade etmediği gibi tadil de etmez. Verilecek alelâde kararlar bir maddei kanuniyeyi tadil kuvvetini haiz midir? Bunu kabul ettiğimiz gün bir tezebzübe düştüğümüz gündür. Usule taalluk etmek itibariyle bendeniz bir takrir takdim ettim. Bu maddeyi Kanunu Esasi Encümenine havale buyurunuz. Encümen bir madde kaleme alarak iki gün zarfında Meclise takdim eder. Ondan sonra müzakere buyurursunuz.

Hüseyin Avni Beyefendi diyorlar ki; on bin kuruş maaşı kabul ettiniz. Böyle bir şey kabul etmedik. İki yüz liradan yirmi lira kesilsin diye verilen karar bunu tazammun etmez. Nisabı müzakere kanununun bir maddesinde tahsisatı şehrî iki yüz liradır, diyor. Diğer maddesinde de harcırah dört bin kuruş üzerinden verilir diyor. Demek ki, o başkadır, bu da başkadır. Yalnız bugün dört bin kuruş üzerinden verilen harcırahlar kifayet etmiyor, muhtacı tezyid görünüyor. Bunun da tariki kanunisi encümeni aidine havale ile oradan gelecek maddei kanuniye ile celsei aleniyede mi olur, celsei hafiyede mi olur ona göre müzakere edilmesi icap eder. Usul nasıl iktiza ediyorsa o suretle müzakere edip halletmekten başka yapılacak bir şey yoktur. Şu halde bu maddenin Kanunu Esasi Encümeninden gelecek tadile tevfikan diğer maddenin müzakeresine geçilmesi lâzım gelir. (Doğru sesleri)

REİS — Efendim; usulü müzakereye dair Sürurî Efendinin takriri vardır. Eğer arzu buyurursanız bu takriri okuyayım. Eğer kabul edilmezse yine müzakeremize devam ederiz.

Arkadaşımızın takriri mealen şöyledir:

Bunu Kanunu Esasi Encümenine havale, harcırah meselesini ve yevmiye meselesini de diğer maddenin gelmesine talik edelim. Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim, şimdi bu maddenin müzakeresini bırakıyoruz. Burada birçok takrirler vardır. Münasip görürseniz onları da Encümene gönderelim. (Hay hay sesleri)

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Fakat şimdi Muvazene Encümenini tenvir buyurunuz. Bundan sonra yapılacak zamaim kanunu hep böyle mi olacaktır?

REİS — Hayır efendim. Bu öyle değil, bu başka bir meseledir. Muayyen bir şeyi tadilden ibarettir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — O halde kanunen muayyen olan bir şeyin üzerine zamaim yapıyoruz. Bu gibi zamaimi şimdiye kadar nasıl kabul ediyorduk?

ALİ SÜRURİ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Efendim, takririn Encümene verilmesini buyurdunuz. O vakit takrirlerin reye vazedilmesi icap eder.

REİS — Efendim; heyeti umumiye namına değil, bir mülahaza kabilinden olarak gönderiyoruz. Çünkü Encümen, heyeti umumiyenin arzusuna göre tadil edecektir. Fikrini bilmek lâzımdır. Aynı zamanda onu da bildireceğiz ki kırk lira da kabul edilmemiştir. Bundan sonra İstiklâl Mahkemeleri masarifi vardır ki yekûnu 17 471 liradır.

SALAHADDİN BEY (Mersin) — Efendim; yalnız yirmi bin lira meselesi vardır. Buna dair heyeti idare izahat vermedi.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Efendim; o. 1336, 37, 38 hesaplarından güya... (Kürsüye sesleri)

1336, 37, 38 senesinden İstiklâl Mahkemelerine giden azayı kiramın borçları ve Salahaddin Beyin buyurmuş olduğu 1336 senesi hesabatı tamamen bittetkik Divanı Riyasete takdim edildi. Heyeti Âliyenizce de müzakere olunacaktır. 1337 senesinin ki de yarın hesabı bitiyor. O da heyeti umumiyeye sevkolunacaktır.

SALAHADDİN BEY (Mersin) — İdare neden üç seneden beri hesabatını rüyet etmiyor?

HACI BEKİR EFENDİ (Devamla) — Efendim; Tetkik Encümeni gelip tetkik etmediğinden ve İstiklâl Mahkemeleri de gelip hesaplarını, defterlerini, senetlerini tamamen vermediğindendir.

YASİN BEY (Gaziayıntab) — Efendim bu eski hesabatın bu maddeye hiç taalluku yoktur. Zaten biz, işleri bu umumî cereyan arasında görmediğimiz işlerden dolayı şimdiki işleri de birbirine karıştırıyoruz. Bu tetkik heyeti iş görememiş, vaktiyle tetkik edememiş, hesabını verememiş. Bu ayrıca bir meseledir. Sonra bir de bunun içerisinde müstahlâs memleketlere gidecek İstiklâl Mahkemelerinin...

NEBİL EFENDİ (Karahisarı Sahib) — O geçti. Onun buna taalluku yoktur...

YASİN BEY (Devamla) — Şu fasılda heyeti idarenin verdiği malumata göre, bir Amasya İstiklâl

Mahkemesinin, bir de muhtemel olan Ankara İstiklâl Mahkemesinin karşılığı konulmuş. Biz bunu müzakere edeceğiz. Ankara ve Amasya İstiklâl Mahkemelerine karşı konulan şu meblağın karşılığı olup olmadığını tetkik edeceğiz. Eski hesabı karıştırmak, sonra eskiden gönderilen İstiklâl Mahkemesinin esas meselesini karıştırmak ne suretle doğru olabilir?

FEYYAZ ÂLİ BEY (Yozgad) — Bütçe arasında her şey mevzuubahis olur.

YASİN BEY (Devamla) — Feyyaz Âli Bey kardeşimiz çok doğru söylüyorlar amma; bu mevzuubahistir ki içtimaın saati dört bin lira olduğu halde dört gündür şu İstiklâl Mahkemelerinin maddelerini müzakere ediyoruz. Yazık değil mi Meclisin vaktine?..

Saniyen; bu tetkike memur olan bilhassa bu arkadaşlar neden dolayı şimdiye kadar hesabatı tetkik etmenin bir manii olduğunu vaktiyle söylemediler? Ne sebep varsa açıkça onu niçin söylemediler de bu bütçeyi dinlediler ve bütçenin bu zamana kadar tehirine sebebiyet verdiler? Asıl şâyânı teessüf onlardır. Binaenaleyh o eski hesabatı ve İstiklâl Mahkemeleri nazariyesini ayrıca müzakere edelim. Bir kerre şu maddeleri çıkaralım. Başka türlü müzakere edilmesinin imkânı yoktur.

SALAHADDİN BEY (Mersin) — Efendim; bendeniz idareden, kendi hesabımızı neden görmediğini soruyorum. Arkadaşlardan filân veya filânın zimmeti varmış, yokmuş, benim hiç bilmediğim şey. Fakat ortaya bir mesele atılmıştır. İstiklâl Mahkemelerinin yirmi bin lirasının hesabı görülmemiş ve kalmıştır, deniyor. Şimdi biz bütün dünyadaki devairi devletin her türlü muamelâtına tevessül etmeyi vazife addederiz. Biz kendi idaremizin vazifesini ifa etmemesini neden mevzuubahis etmiyoruz? 1336 senesi hesabatını rüyete memur olan heyet ve zevatın başında, zannederim, Hacı Bekir Efendi idi. Binaenaleyh kendilerinden soruyorum. Neden dolayı şimdiye kadar bu hesabatı yapmadınız, almadınız?

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Hiç bir İstiklâl Mahkemesi getirip hesabını vermezse kimi karşıma alıp hesap yapayım?

SALAHADDİN BEY (Devamla) — Aman efendim; benim anlamadığım mesele de budur. Kime hesabını vermiyor? Ben ne yapayım demek mazeret midir? Ve eğer böyle ise hangi defterdar kimden hesap alabilir efendiler? İdare kimsenin parasını vermez. Bizim idaremizin mahiyetini anlamıyorum. Efendiler, idare hiç bir yere kimsenin beş parasını vermez, vaktaki hesabını almayınca. Bunu yaparsa, idaredir. Binaenaleyh açık bir kasa rastgelen alsın. Bu olur mu efendim? Ben söylüyorum ki, İstiklâl Mahkemeleri masrafı on yedi bin lira, yirmi bin lira her ne ise... Bence şu Meclis bir şahsiyettir ve bu hesapta, kitapta, tetkikatta, intizamda nümune olmalıdır. Neden olamıyoruz? Bu meselenin tayinini istiyorum. (Doğru sesleri)

EMİR PAŞA (Sivas) — Efendim; Salahaddin Bey biraderimiz, idare niçin hesabını görmüyor diyor. (İşitmiyoruz sesleri)

Salahaddin Beyefendi buyurdular ki, idaremizin hesabı niçin görülmüyor ve neden dolayı bize hesap vermiyorsunuz? Biz idaremizin hesabını veremiyoruz, veremedik diye bir şey söylemedik. Yalnız idaremizin hesabını tetkik için bir kontrol heyeti tayin buyurdunuz. İdare memurlarının hesabatını rüyet için bir tetkik komisyonu tayin ettiniz. Bu komisyon tabiî bizim hesabatımıza bakacaktır. Hesabatımız arasında görmüş olduğu bir usulsüzlük olursa ve varsa gelir Heyeti Umumiyeye arzeder. Zannetmem ki sizin tayin ettiğiniz kontrol memurları bizim hakkımızda size bir şikâyet, hesabatımızda bir fenalık vardır desin. Bu hususta alnımız açıktır ve demiyeceklerine hiç şüphemiz yoktur. Yalnız İstiklâl Mahkemeleri hesabatını vermediğinden ve burada bulunmadıklarından dolayı bu hesabatın da kontrol heyetine tevdi edilmesi ve bu hesabın alınmasına karar verildi. Heyeti idarenin bunda bir şey yoktur. Binaenaleyh heyeti idarenin 1336 ve 1337 senelerinin hesabını da vereceklerini arkadaşımız söylüyor. (Ne vakit sesleri) Şu halde fazla mehuzat vardır. Bu zimmettir, değildir, bu meselenin muhakemesi, müdafaası ayrıca bir meseledir. Biz size, bir bütçe takdim ediyoruz. Bu bütçemizde noksan, fazla bir şey varsa onu Meclisi Âli müzakere, münakaşa etmelidir ve asıl maksad budur efendim. Yoksa İstiklâl Mahakimininin hesabatının ademi rüyetinden dolayı İstiklâl Mahakimi azasının zimmeti vardı, yoktu, bu mesele ayrıdır. Mevzuubahis olması doğru değildir. Eğer bunu istiyorsanız tetkiki hesabat komisyonunda arayın bunu. Bize tayin etmiş olduğunuz kontrol heyetinin, bizim hesabatımıza bakmıyorlar diye bir şikâyetimiz olamaz size. Hakkımız yoktur. Biz size hiç bir şeyde şikâyet etmiyoruz. Hesabat her şeyde açıktır. Herhangi bir komisyonla, herhangi bir heyetle bu hesabı görmek istiyorsanız bugünden hazırız. İstiklâl Mahkemeleri ayrı bir meseledir.

HÜSNÜ BEY (Bitlis) — Beyan buyurduğunuz Tetkiki Hesabat Komisyonu teşekkül etmeseydi siz

İstiklâl Mahakimi azalarını celp ile kendilerinden hesap almakla mükellef değil misiniz?

EMİR PAŞA (Devamla) — Biz istedik efendim. Bize hesap veremediler.

HÜSNÜ BEY (Bitlis) — Niçin Heyeti Umumiyeye bildirmediniz?

EMİR PAŞA (Devamla) — Bu mesele doğrudan doğruya Divanı Riyaset kararıyle tetkiki hesabat komisyonuna tevdi edilmiştir.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahib) — Meselenin canlı noktasını Hüsnü Bey biraderimiz sordu. Fakat buna verilen cevap kâfi gelmedi. İstiklâl Mahakiminden hesap istemek şüphesizdir. Çünkü bir para verilmiş ve bu paranın tabiî hesabı da istenir. Parayı veren de İdaredir ve hiç şüphesiz hesabını arayacak olan da İdaredir. İdarenin; ben hesap sordum, fakat vermediler demesi vazifesinin icra edildiğine ve vazifesinin tamamiyetine delâlet etmez. İdare; onlar hesap vermeyince meseleyi Heyeti Umumiyeye arzetmek ve bu suretle muameleyi intiac ettirmek vazifesi karşısında idi. Binaenaleyh İdarenin bu hususta tekâsülü vardır.

EMİR PAŞA (Sivas) — İdare bu hesabatı istemiştir. Fakat esasen İdare bu hesabatı almakla mükellef değildir. Çünkü Divanı Riyaset kararıyle, bu hesabat, tetkiki hesabat komisyonuna havale edilmiştir.

REFİK BEY (Konya) — Paşam bir sualim var.

REİS — Efendim; müsaade buyurun. Sizden evvel söz alan var.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahib) — Bu meseleden siz mesulsünüz; idare mesuldür.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — İstiklâl Mahakimi hesabatına, Tetkik Hesabat Komisyonu baksın diye karar nereden verilmiştir?

EMİR PAŞA (Sivas) — Bu babta Divanı Riyaset kararı vardır.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Bu Divanı Riyaset kararı; Heyeti Umumiyece tasvip olunmuş mudur?

EMİR PAŞA (Sivas) — Hayır. Olunmamıştır.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Devamla) — Bu karar ne vakit verilmiştir?

EMİR PAŞA (Sivas) — Tarihi vardır.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Yani bu sene mi?

REİS — Geçen sene...

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Devamla) — Şimdi zatı âlileri, İdare memuru olmak itibariyle ve usul ve nizam hesabı icabı, kendi hesabatınızı, İstiklâl Mahkemeleri heyetleriyle görmek mecburiyetindesiniz. Divanı Riyasetin kararı - ki Heyeti Umumiyenin tasvibine iktiran etmemiş - hem muhalifi usul ve nizam olduğu gibi, hem de âdeta sizin vazifenizi de ihlâl edecek bir mahiyettedir. Siz, bu kararı nasıl kabul ettiniz? Ve hiç olmazsa Heyeti Umumiyeye niçin demediniz ki, Divanı Riyasetin böyle bir kararı vardır ve bu karar ile, hesabatın alt üst olması ve tetkikin teehhür etmesi veyahut hesabatın diğer bir komisyona havale edilmesi, bizim muamelâtımızı teşviş ediyor diye neden müracaat etmediniz? Bu sizin hakkınız değil mi idi? Bu babtaki mütalâatınız nedir?

EMİR PAŞA (Sivas) — Arz edeyim. Divanı Riyasetin o kararı, biz hesabatımızı alamadığımızdan ileri gelmişti. Biz hesabatımızı alamadığımızdan dolayı müracaat ettik. Bunun üzerine hesabatın, Tetkiki Hesabat Komisyonuna tevdi edilmesine karar verildi.

Tetkiki Hesabat Komisyonu, İstiklâl Mahakiminden hesap istemiş istememiş, hesap vermişler, vermemişler meselesi de mevzuubahis değil... Muameleyi biz ancak haricen takip ettik ve haricen takip ettiğimiz halde yine neticeyi temin edemedik ve daha 1336 senesi hesabatını bile ikmâl eyleyemedik. İstiklâl Mahkemeleri heyetleri veyahut onların azayı kiramından birisi; zimmetini vermediği takdirde, İdare heyetinin şu kanun ile onu terie etmesi ve hakkında şöyle bir muamele yapması lâzım gelir vesaire diye elde bir şey mevcud değil ki...

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Meseleyi, Heyeti Umumiyeye arz ve tevdile mükellef idiniz.

EMİR PAŞA (Devamla) — Müsaade buyurun. Siz, Heyeti Umumiye kararı ile bir heyet teşkil ettiniz ve sizin meseleyi bize sormamanız ve teşkil ettiğiniz Tetkiki Hesabat Komisyonuna sormanız lâzım gelir veyahud meseleyi, o komisyonun size arzı icap ederdi.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Tetkiki Hesabat Encümeni; bu işe Meclis memur etmemiştir ki... Siz memur etmişsiniz.

EMİR PAŞA (Devamla) — Eğer heyet, hesabata bakmamış ise mesul odur. Onu muahaza etmeniz lâzım gelir.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Hesabatı rüyete siz memurdunuz, hesabata siz bakmaya mecburdunuz.

NECİB BEY (Mardin) — Biz efendim; Kayseri İstiklâl Mahkemesi, hesabatını vaktü zamaniyle göndermiştir. Hem de Kayseri'den göndermişizdir.

REİS — Efendim; Kayseri, Yozgad diye ortada bir şey yok.

EMİR PAŞA (Sivas) — Evet efendim; Kayseri, Yozgad diye bir tasrih yok. Hesabatını mahkemelerden bazıları vermiş, bazıları vermemiş...

REFİK BEY (Konya) — Bendeniz de Necip Beyin dediklerini söyleyecektim. Yani Kayseri İstiklâl Mahkemesi hesabatını göndermiştir efendim.

FEYYAZ ÂLİ BEY (Yozgad) — Tetkiki hesabat heyetinin vazifesi, mevcud hesabatı kontrol etmekten ibarettir. Halbuki Heyeti İdarenin vazifesi de; kendilerinin sarfettikleri paranın evrakı müsbitesini kontrol heyetine tevdi etmekti. Bu meseleden, kontrol heyetine mesuliyet terettüp etmez. Eğer Heyeti İdare, evrakı müsbitesini hazırlamış da, komisyon ona bakmamış ise, o zaman mesuldür. Fakat siz üç senedir burada olduğunuz ve o arkadaşlar da gelip gittiği halde hesabatı almamaktaki mana nedir?

EMİR PAŞA (Sivas) — Meseleyi tekrar tekrar söylemeye lüzum yoktur.

FEYYAZ ÂLİ BEY (Yozgad) — İdare heyeti, vazifesini yapmamıştır.

EMİR PAŞA (Devamla) — Tetkiki hesabat komisyonu bu hesabatı alamadığından dolayı bir mesuliyet varsa, mesul onlardır.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Hesabatı siz alacaktınız.

EMİR PAŞA (Devamla) — Çünkü hesap almak, idareye aid değildir. Farzen bittakdir, bu hesabatın alınmasını idareye aid olmak üzere kabul edecek olsanız bile; İstiklâl Mahkemelerinden daha yüksek bir mahkeme yoktur ki, mesullerini oraya sevkedelim...

FEYYAZ ÂLİ BEY (Yozgad) — Mesullerini heyeti umumiyeye verirsiniz.

EMİR PAŞA (Devamla) — Zannederim ki bunu, Heyeti Umumiye halledemez. Meselâ Heyeti Umumiye; bu paraları vereceksiniz diye bir karar verecek olsa, onlar da diyecekler ki, biz bu paraları yollara, jandarmalara, polise verdik. Diyecekleri bundan ibarettir. Zannetmeyiniz ki İstiklâl Mahakimi heyetleri bu parayı kendi zimmetlerine geçirmiştir. Bu parayı kendi zimmetlerine geçirmiş değillerdir. Öyle bir şey aklınıza gelmesin. Fakat İstiklâl Mahkemeleri; istiklâliyeti dolayısiyle kendilerine verilen paradan, ikramiye olmak üzere polise vermişler, jandarmaya vermişlerdir. Bu, o suretle sarfedilmiş bir paradır, zimmet değildir. Ben böyle zimmet diye bir şey kabul etmiyorum.

Sonra İdare Heyeti; heyeti hâkime değildir. Biz, idare memuruyuz. Bu hesabat meselesinde şâyanı dikkat bir şey varsa; o da mahkemelerin aldıkları paraları, mavuzialehinin gayrına sarfetmeleridir. Yoksa ben demiyorum ki zimmetlerinde bu para kalmıştır.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Hesabı verilmeyen her para zimmettir.

EMİR PAŞA (Devamla) — Sizin teşkil eylediğiniz komisyon, bu işe bakmaya memurdur. İdare bu hususta mesuliyet kabul etmez.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Komisyona sual teveccüh etmez. O zaman, idarenin ne makamı kalır?..

ALİ CENANÎ BEY (Gaziayıntab) — Devletin varidat ve masarifatına vazıülyed olan bilumum memurin, kendi zat ve zaman hesablarını, usulen Divanı Muhasabata verirler. Divanı Muhasabattan, beraati zimmet için bir mazbata alırlar.

Fakat Millet Meclisinin, kendi idare memurlarının tahtı nezaretinde olan sarfiyatına, Hükûmet karışmak hakkını haiz olmadığı için Millet Meclisi, kendi içinden olan idare memurlarının ve onların maayyetinde bulunan muhasebe memurlariyle veznedarların hesabını; Divanı Muhasebat gibi tetkik ederek, zat ve zaman hesaplarını heyeti âliyeye tasdik ettirmek üzere içinden bir Encümen seçer. Heyeti Celile de böyle bir Encümen seçmiş. Bu Encümenin, vazifesini ifa etmemesi veyahud ifa için vakti müsaid olmamış gibi hususat, âmiri sarf olan idare memurlariyle, parayı sarfeden veznedar ve muhasebecinin hiç bir zaman beraati zimmetini temin edemez. Binaenaleyh Meclisin idare memurları, kendi sarfiyatlarına aid olan hesabatı tanzim ederek ister Meclise, isterse Meclisin tefrik ettiği Encümene tasdik ettirmeye mecburdur. Çünkü hesabatı tasdik ettirmeyip de baraatı zimmet mazbatası almadıkça, hesabattan mütemadiyen mesul kalacaklardır. Şu halde bu meselede Encümenden ziyade, idare memurları, kendi hesabatını Meclise sevketmek zaruretindedirler. Eğer Encümen; mütemadiyen toplanmazsa; idare memurları kendi hesabatını Meclise arzederler ve Meclisten hesabatı tasdik eden bir karar istihsal ederler. Yoksa kendileri mütemadiyen mesuliyet altında kalırlar; beraatı zimmet için tahtı zanda bulunurlar. Binaenaleyh bu meselenin halli için; Heyeti Celilenin bugün yapacağı hiç bir şey yoktur. İdare memurları; İstiklâl Mahkemelerinden hesap istemeye ve hesabatını vermeyenler bulunursa onlar hakkında da He-

yeti Umumiye vasıtasiyle hesap istihsâlini temine mecburdurlar. Bu yüzden, bütçenin tehir edilmesi zannederim ki doğru değildir.

İdare memurları; kendi hesaplarını takip ederler ve eğer hesabatını vermeyen olursa onları da Heyeti Celileye arzederler. Binaenaleyh bu hususiaki müzakereyi kâfi görerek bütçeyi çıkaralım. İdare memurları maruzatım dairesinde Heyeti Celileye arzedecektir.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Efendim: İstiklâl Mahkemeleri masarifi müzakere edilmesi dolayısiyle ayrıca da işin arasına bir iş karıştı. Heyeti İdare İstiklâl Mahkemelerinden hesap alamamış; bunu iyzah edeyim : İstiklâl Mahkemeleri azayı kiramına, İdare bir harcırah verir, nerede ifayı vazife edecek ise ora muhasebesinden para almak üzere... Malumu âlinizdir ki İstiklâl Mahkemesi azası ne suretle alacaktır bu, taayyün etmiştir. Aldıkları parayı cüzdanına kaydettirir ve oraya sened verir. Şimdi efendim İstiklâl Mahkemeleri azayı kiramı bu cüzdanı getirip irae etmiyorsa, Heyeti İdare için bir kolaylık vardır. Maliye Vekiline müracaat eder. Maliye Vekili herhangi daireden para almışlarsa hesabatını getirir, hakikat meydana çıkar. O zaman efendim, sen şu kadar maaş alacaktın, şu kadar harcırah alacaktın. Binaenaleyh sen şu kadar fazla para almışsın, aldığın para zimmetine aiddir, ya zimmetini eda edersin veyahud senin zimmetin vardır, Meclise arzederim diye söyler ve mesele hallolunurdu. İstiklâl Mahkemeleri hesap vermiyor diye artık Mecliste her gün bunu müzakere etmekte manayı şerif yoktur, mesele gâyet kolaydır. Paşa, bu zimmet değildir diye burada patırdı edip duruyor. Bendeniz diyorum, ki her bütçe haricinde sarfedilen para zimmettir. Eğer defterde gösteriliyorsa - ki tabiatiyle aldığı parayı bir defterde gösterecektir - zimmettir, zimmetten ne vakit teberrî edebilir? Ne vakit ki hesabatını bütçede mevzu erkam üzerine istinat ettirebiliyorsa tamam, hesabını vermiştir. Efendim, ben jandarmaya maaş verdim, jandarmanın aylığı orada münderiç değildir. Ben jandarmaya mükâfat verdim, Meclisin müsaadesinde bu yoktur, bunların hepsi zimmettir. Binaenaleyh eğer arzu etmiş olsa idi, bu hesabatı elli defa alırdı ve verirdi.

Sonra kontrol vazifesine gelince : Meclisin göndereceği arkadaşlar hesabatı tetkik edecek, bu para doğru mu sarfedilmiştir, yoksa fazla mı verilmiş, bunun üzerine ayrıca binayı muhakeme edecek ve Meclise arzedecektir. Fakat idare memurları her aya aid birer cetveli hesabiye tanzim etmekle mükellef idi. Fakat şu hesapça şunu yapmamış bu bedihidir. Bunu yapmak için de çalışıyormuş, çalışacakmış.

ALİ SÜRURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Meclis dağıldıktan sonra mı?

YAHYA GALİB BEY (Devamla) — Bunda (17 471) lira muharrerdir, bundan sonra Meclisi Âli karar verir. İstiklâl Mahkemesi göndermez, yahud fevkalâde bir hal olur, göndereceğim ver, der. Eğer bundan sonra İstiklâl Mahkemesi göndereceğim derse burada muharrer erkam yoktur. Yani bunun için tahsisat yoktur, ayrıca tahsisat istemek lâzımdır. Arkadaşlarımız tahsisat için suveri saire ile bazı yerlere gönderiliyor. Bunun parasını da Dahiliye bütçesi veriyor. Bu doğru değildir. Bunu düzeltmek lâzımdır. Bendenizce bir gün burada, bu saatte yapacağımız muamele şu meblağ kâfi midir ve buna İstiklâl Mahkemeleri masarifi namı mı verilmeli? Buna daha başka bir meblağ ilâve edilmek suretiyle İstiklâl Mahkemeleri tahsisatı fevkalâde mi yoksa masarifatı fevkalâde mi, her ne ise, bir şey demeli, herhalde bir şey ilâve etmelidir. Mecliste bulunan azayı kiram harcırah olsun, ücret olsun Meclisin bütçesinden alabilir. Âhar bütçeden alması doğru değildir. Meselâ ciheti askeriye memur gönderiyor. Askeriye bütçesinden para alıyor. Dahiliye memur gönderiyor, Dahiliye bütçesinden para alıyor, bu manasızdır. Eğer Meclisin paraları müstakil olmaması lâzım gelseydi Maliye bütçesi meyanında Meclis bütçesi de çıkardı ve bu bütçe tanzimine mahal kalmazdı. Bu mahkemeler Meclis namına gidiyor, Meclis Azasıdır, Meclis emir verip gönderiyor.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahib) — Mezuniyet alıyorlar.

YAHYA GALİP BEY (Devamla) — Ne olursa olsun, bendeniz esasa itiraz ediyorum. Şimdi bizim müzakere edeceğimiz cihet şu (17) bin lira kâfi midir, değil midir? Mesele budur. Öteki idareye aid olan hesabat ayrıca bir hesaba aittir. Bu, ayrıca bir müzakereye tabi tutulmalıdır. O da yapılıyor ve iş neticelenmek üzere buluyor. Yalnız bu maddede 17 bin lira kâfi midir, değil midir? Ona karar verelim ve geçelim.

REİS — Müsaade buyurulursa bendeniz usulü müzakereye aid bir şey arzedeceğim.

EMİR PAŞA (Sivas) — Efendim Ali Cenanî ve Yahya Galip Beyefendilerin söylediklerine cevap vereceğim. Biz nakden para vermiyoruz, havaleten para veriyoruz. Biz Maliyeye kerraren yazmışızdır. Maliyeden hesap gelmiyor.

REİS — Efendim; müsaade buyurunuz. Meclis Bütçesi müzakere edilirken, İstiklâl Mahakimi masarifi maddelerinin müzakeresi esnasında bu bir meselei müstahare olarak zuhur etti. Yani bütçe ile alâkası yoktur. Onun için bu meseleyi ayrıca müzakere edelim. Bütçeye hiç taalluku yoktur. (Alâkası yoktur, vardır sadaları), (Gürültüler) Tetkik edilsin diye hep bu yola gidiyoruz. Fakat bunun bütçe ile alâkası yoktur.

HAKKI HAMİ BEY (Sinop) — Efendim, yani bu talep edilen paranın - Yahya Galib Beyin buyurduğu gibi - kâfi gelip gelmeyeceğini müzakere edelim. Rica ederim, İstiklâl Mahkemelerinin matlubatı ile bazı rüfekanın buyurdukları gibi zimem anlaşılmadan ne verilecek? Yirmi bin lira alacakları varsa Heyeti Celile cebinden mi verecektir? Bu mesele bütçe dahilinde sarfiyat yapılıp yapılmayacağı meselesidir.

REİS — Ona aid değildir, bu ayrı bir meseledir. Tetkiki hesabat komisyonu namına kim söyleyecek?

MUSTAFA BEY (Karahisarı Şarkî) — Efendim; bendeniz 1336 senesi Tetkiki Hesabat Komisyonuna memur idim. Eğer ona dair söylemekliğimi istiyorsanız söyleyeyim. 1336 senesinde Maliyenin bütçesi olmadığı için Meclisin tetkiki hesabatı için de bir Encümen teşkil edilmemişti. 1336'nın Temmuzuna kadar hiç bir şey ortada yoktu. Taşradan gelen paralar hazineye giriyor, oradan da sarfolunup gidiyordu. Biz Karahisarı Şarkî Mebusları, Maliye Vekâleti bir kanuna rabtolunmadı, bütçe yapılmadı diye bir takrir verdik. Bu takrir üstüne Maliye Vekili tebeddül etti; yerine Ferit Bey geldi. Maliye bütçe tanzim etti ve Meclise Temmuzda takdim etti, Mecliste yine bir şey yok. Meclisin hesabatını tetkik için kimse yoktu. Onun için o zaman yine bir takrir verdik. Tekrar olvakit şubelere havale edildi. Beş kişiden mürekkep 1336 senesinin hesabatını tetkik için bir Encümen teşekkül etti. Bu Encümende beş kişi idik, birisi Hacı Bekir Efendi, birisi Yozgad Mebusu, birisi de Reşat Bey, velhasıl beş kişi idik. İçtima ettik. Reşat Bey devam etmedi bazan dördümüz, bazan üçümüz içtima ettik ve 1336 senesinin hesabatını tetkike başladık. Amma 1336 senesi bitmek üzere idi. Çünkü derakab tayin edilmedi. Biz 1337 senesinde bunun tetkikine başladık. İyi kötü; tarihi hatırımızda değil, bunun tetkikine başladık. Baştan aşağı idare memurlarının tuttuğu defteri tetkik ettik. Faraza kağıt parası olarak Hacim Beye gönderilmiş, bilmem kaç bin kuruş. Onun bir kısmı sarfolunmuş, bir kısmı da Bursa'da yağmaya uğramış, o öyle gitmiş. Suad Beye bilemem elektrik için demir kurdurmuş, beş on lira oraya gitmiştir...

VEHBİ EFENDİ (Konya) — Suad Bey değil, Süreyya Bey vermiştir. Ben onu soracaktım.

MUSTAFA EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Hesabat olarak defterde belli başlı bunlar yazılı, mülâhazatımızı tabiî söyleyeceğiz.

MUSTAFA BEY (Gümüşhane) — Daha şimdiye kadar söylemediniz mi?

MUSTAFA BEY (Devamla) — Onu söylemek için daha çok iş vardır. Biz hepsini tetkik etmek için hülâsa olarak, bidayetten beri Maliyeden ne kadar para Meclise verilmiş bu esası anlamamız lâzım gelecektir ki, bakalım sandığın zimmeti var mı, yok mu? Aldığı para nedir? Bunu anlayacağız. Fakat bunu bir türlü anlayamadık. Maliye buna cevap vermiyor, ne kadar verdiğini bilmiyor. Ancak idare memurlarının defteri var, ne kadar para aldıklarını onlar biliyorlar. Onda görülür. Biz, idare memurlarının hesabatının tetkikine memur edildik. Bundan başka hususatın tetkikine memur değildik. Bizim, Maliyeden ne kadar para verildiğini bilmekliğimiz lâzım idi ki, buna göre idareden hesap alacaktık. Bunu anlayamadığımızdan, vezneye ne miktar para girdiğini de bilemedik, alacak idik. Bunu anlayamadığımızdan, vezneye ne miktar para girdiğini de bilemedik. Maliye Vekâleti, bu hesabı veremedi.

MUSTAFA BEY (Gümüşhane) — Kaydı yok mu imiş?

MUSTAFA BEY (Devamla) — Bilmiyorlar, kaykı yok...

MUSTAFA BEY (Gümüşhane) — Nasıl olabilir?

MUSTAFA BEY (Devamla) — Olmuş efendim. Nasıl oluyor bu söz mü?

Netice; biz hesabı bir kat tasarladık, sanki gördük. Yani, veznedeki mevcudu, defatiri muayene ettik. İstiklâl Mahakimi bir çok paralar almıştır. Mezkûr paraların hesabatını, idare heyeti; İstiklâl Mahakiminden taleb etmiş. Fakat; İstiklâl Mahkemeleri vermemiş. İşi Divanı Riyasette tetkik etmişler, neticede, bunların hesabatına (Tetkiki Hesabat Encümeni) baksın denmiş ve karar verilmiş... İstiklâl Mahakiminin o vakitki heyetlerine, ki hepsi yedi mahkeme idi; haber ettik, biri geldi, diğeri gelmedi. Velhasıl böylece kaldı ve o zaman ben dedim ki; biz, kanun mucibince hesabatı tetkike memuruz, hesap görmeye memur değiliz. Çünkü, kanunda diyor ki; Meclisin bütçesine muvafık sarfiyat olup olmadığını tetkik için bir (Tetkiki Hesabat Encümeni) teşkil ediliyor. Kanu-

nun işbu maddesi mucibince hesabatı, biz; ancak tetkike memuruz. Sizin gördüğünüz hesap; doğru mu, muvafıkı kanun mu, bütçeye muvafık mı diye tetkik edeceğiz. Biz, başkasına memur değiliz. Siz; evvelâ İdare Heyeti ile hesabınızı görün, dedik. Bunun üzerine muhasebeci Necmettin Bey onu çağırdı, bunu çağırdı. Hesaplar görülemedi. Biz de kararımıza muvafık bir cevap alamadık ve hesapları da göremedik. Bu bir kerre böyle yüz üstü kaldı.

İkincisi; İstiklâl mehakimine giden zevatın, ne hesap üzerine harcırah aldıkları da gayrı malumdur. Buna dair de malumat yok. İstiklâl mahkemesine gidecek olan heyetlerden bazıları Makamı Riyasete takrir vermişler ve takrirlerinde beher mahkeme için 450 lira masarif gösteriyor. Malumu âliniz maaş zaten yok. Her mahkeme için 450'şer lira masariften 7 - 8 mahkeme için masarifin yekûnu tahminen ve takriben 7 - 8 bin lira ediyor. Biz, nazarı dikkate aldık ve idare heyetinden o kararları talep ettik. Bunun üzerine o kararları çıkardılar. İdare heyeti, gidecek memurların takrirleri üzerine para vermiş. Fakat, bunu tabii bir kanun şeklinde olarak değil, alelusul avans tarzında vermişler ve ellerine birer pusla veriyorlar ve mukabilinde istedikleri kadar para alıyorlar. Şimdiye kadar bu suretle ne kadar para alınmış, bunu da bilmiyorlar. Çünki, o memurlar hesap vermiyorlar ki.. Bu iş de keza böyle yüzüstü kaldı. Bendeniz, bir takrirle Divanı Riyasete dedim ki: Giden heyetler, şimdi şu kadar kuruştan para almak için takrir vermişler. Riyaset de havale etmiş. Bunun üzerine kendilerine para verilmiş, bu para fahiştir. Bunlara bu kadar harcırah ve masarif verilmesi doğru değildir. Bunu Heyeti Umumiyeye arz edin. Heyeti mezkûre verilecek harcırah veyahut masarifi fevkalâde her ne ise bu tespit edilsin ve Heyeti Umumiyece tahtı karara alınsın. Ondan sonra buna göre hesabatı görelim mealinde bir takrir verdim. Divanı Riyasetten komisyona cevaben yazıyorlar ki: Evet; bütçede bunlara verilecek harcırahın miktarı tasdik olunmuştur ve binaenaleyh bütçe de bir kanundur ve bu meseleyi tekrar Heyeti Umumiyeye arz etmek muvafık değildir. Halbuki, bütçe masraf vukuunda altı ay, bir sene sonra yapılmıştır. O bütçe, hazır olacak da ve kabul edilecek de mezkûr bütçeye tevfikan sarfolunacak olursa o zaman doğrudur. Fakat, bütçe tasdik edilmeden, kanunsuz masraflar nasıl doğru olabilir? Bu da böyle yüzüstü kalmıştır.

Sonra biz, idare memurlarına hergün girip çıktık, hesap görülemedi. Heyeti Umumiyeye verelim dedik, mahkeme onlara hesap vermedi. Onlar da, bize hesap vermediler. Biz, nereden hesap görelim? İstiklâl Mahkemesini arayıp da mı hesabı alacağız? Yoksa, idare heyetinin defterleri üzerine mi tetkikat yapacağız? Bu esbaptan dolayıdır ki hesaplar yüzüstü kalmıştır. 1336 senesi hesabatı böyle olduğu gibi, 1337 senesine hiç bakılmamıştır. Keza, 1338 senesi hesabına da bugüne kadar hiç bakılmamıştır. Ne yapmak lâzım ise siz yapın.

HÜSNÜ BEY (Bitlis) — Neticei tahkikatınızı Heyeti Umumiyeye neden bildirmediniz?

MUSTAFA BEY (Devamla) — Ha bugün, ha yarın hesaplarını verecekler diye intizar ettik. Bu bir senelik iştir. Adı 1336 senesi amma, aradan bir sene geçmiştir.

MUSTAFA BEY (Gümüşhane) — Bu işi, bu kürsüden söyliyebilirdiniz.

MUSTAFA BEY (Devamla) — Efendim; yenmiş, içilmiş bir şey. Şimdi ne yapayım? Benim onu heyete söylemem...

MUSTAFA BEY (Gümüşhane) — Bu suretle vazifenizi hüsnü istimâl etmemişsiniz.

MUSTAFA BEY (Devamla) — Ben hiç bir vakit vazifeyi suiistimal etmedim ve etmem. Meselede mürüru zaman da yoktur. Eğer, isteyenler varsa bir takrir verebilirsiniz.

EMİR PAŞA (Sivas) — Bu mesele mi, bütçe mi müzakere edilecek? Eğer bu olacak ise bu olsun. Yok bütçe ise o olsun. (Gürültüler)

REİS — Arkadaşlar, rica ederim oturalım. Müsaade buyurun, müzakereyi kâfi görüyorsanız buna dair takrirler var, onlara geçelim. (Kâfi sadaları.)

Efendim, müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

Şimdi, buna ait takrirleri Heyeti Âliyenize arz edeceğim.

Riyaseti Celileye

Yirmi bin lira kadar mühim bir meblağın uzun zamandan beri eşhas zimmetinde kaldığı ve heyeti idarenin rüyeti hesabı benimsemiyerek bunun temadisine sebebiyet verdiği ve bundan böyle de heyeti idarenin bu hesabı intaç etmiyeceği anlaşılmaktadır. Münhasıran bu hesabatın rüyet ve intaciyle iştigal etmek üzere Heyeti Umumiyece beş kişilik bir heyetin intihabını teklif eyleriz.

Muş	Bitlis
Abdülgani	Hüseyin Hüsnü

Riyaseti Celileye

Devletin muvazenei umumiyesine vaziiyled olan Meclisi Âlinin üç senelik hesabatının rüyet edilmemesi caiz olamıyacağından, heyeti hesabiyenin derhal navakısı ikmâl edilerek hesabatın rüyetiyle Meclisi Âliye arzedilmesi hususunun tahtı karara alınmasını teklif ederim.

30 Eylül 1338
Kırşehir
Yahya Galip

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. İstiklâl Mahkemelerinin hesabatını tetkike memur olan heyetten neticei tetkikatlarının ilk celsei hafiyede Heyeti Umumiyeye muvazzahan arz etmelerinin mezkûr heyete tebliğiyle dördüncü maddenin reye vazını teklif ederim.

5 Teşrinievvel 1338
Gaziayıntap Mebusu
Yasin

Riyaseti Celileye

İstiklâl Mahkemelerine giden arkadaşların elân hesabatını vermedikleri zahirdir. Binaenaleyh derhal bu hesabatın tetkikini teklif ederim.

Aynı zamanda İstiklâl Mahkemesi azalarından bazıları yüzer liradan harcırah almışlardır. Bütün bu hesabat tetkik edilinceye değin hesabatını vermemiş olan İstiklâl Mahkemesi azalarına tahsisat ve harcırah namına hiç bir şey verilmemesini teklif ederim.

Lazistan
Ziya Hurşit

(Doğru, muvafık sadaları.)

HAKKI HAMİ BEY (Sinop) — Bir takrir daha olacaktı.

REİS — Neye dair takrir arıyorsunuz Hakkı Hami Bey?

HAKKI HAMİ BEY (Devamla) — Geçen gün bir takrir vermiştim de...

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Hesabatını vermemiş İstiklâl Mahkemesi ne demek Hesabını vermiş ne demek? Hesap vermemek ne demektir? (Gürültüler)

EMİR PAŞA (Sivas) — Hesap vermiyenler hakkındadır. Bir karar verirsiniz, vermeyiniz diye...

REİS — Mazhar Müfit Bey ne diyorsunuz?

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Efendim diyorum ki; «Hesabını vermeyen İstiklâl mahakimi» deniyor. İdare memurlarından soruyorum: Hesaptan maksatları nedir?

EMİR PAŞA (Sivas) — Biz hesap var diyoruz. Siz yok diyebilir misiniz?

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Bendeniz diyorum ki Kayseri İstiklâl Mahkemesi olarak (Tasrih yok sadaları.) Her ay ne para sarfetmiş ise buraya bildirmiş, aldığımız paranın senedatını vermiştik. Şimdi bizden, daha ne hesap istiyorlar? (Sizden değil efendim, sadaları.) Böyle değil... Biz, senedatı gönderdiğimiz halde, hesap vermediniz diyorlar. İdare diyor ki; hesap vermek, senet göndermek değilmiş. Ya?.. Karşı karşıya gelinecekmiş. Halbuki bakarsın hesabata da, bir noksan, muhalifi kanun bir şey varsa bana ozaman söylersin. Heyeti idare hesabını böylelikle vermemiştir.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Reis Bey müsaade buyurun, herhangi bir mahkeme doğrudan doğruya bir cetvel yapmış ve senedatiyle birlikte bana bir cetvel göndermiş. Bunun içinde polise on lira verdim diye veyahut jandarmaya ekmek yedirdim diyerek beş on lira olursa ve yahut da jandarma kumandanına da harcırah verir ve bununla beraber kırk liradan harcirah alacak iken yüz liradan harcirah almış bulunursa ve yevmiye 150 kuruştan harcirah alacak iken 180 kuruştan harcirah almış olursa bu hesaba karşı biz ne yapalım? (Gürültüler)

NEBİL EFENDİ (Karahisarı Sahip) — Açık söyliyelim efendim.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Reis Beyefendi.. (Gürültüler)

REİS — Çok rica ederim. Bu tarzda müzakerenin imkânı yoktur. Heyeti Umumiyenize ihtar ediyorum. Sükûneti muhafaza edelim. Böyle müzakere edilemez efendiler. Her kes söz söylüyor.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Bendeniz diyorum ki, efendim bu olmuş, şu olmuş... Bunu tasrih etmek lâzım. Mahkemeyi zikretmek lâzım. Ben de bu mahkemelerin içindeyim. İsim tasrih etsinler. Rica ederim, Heyeti Umumiye bundan haberdar mı? (Hayır, bilmiyor sadaları.)

Bak bilmiyorlar, benim de yüzüme bakıyorlar.

REİS — Fazla asabiyet göstermeyiniz.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Fazla asabiyet göstermiyelim. Fakat Heyeti Umumiye meseleyi bilmiyor.

REİS — Mazhar Müfit Bey; rica ederim. Mesele böyle değildir. (Bazı İstiklâl mahkemeleri) deniyor.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Bu, bazılardan bıktık. Ayağınızı öperim.

REİS — Estağfurullah...

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Mesele meydana çıksın, tasrih edilsin. Bana bakıyorlar efendim. Zannediyorlar ki, jandarmaya parayı biz verdik. (Handeler)

MUSTAFA BEY (Kozan) — Evet, onların da hakkı vardır.

REİS — Efendim, rica ve istirham ederim, sükût buyurunuz.

MUSTAFA BEY (Kozan) — Mazhar Müfit Beyin de hakkı vardır. Mesele mühim olduğu için tenevvür etmelidir. Bu, hangi mahkemelerdedir ve kimlerdir, anlaşılsın.

EMİR PAŞA (Sivas) — Kimler hesap vermemiş ise meydandadır.

HÜSEYİN BEY (Elâziz) — Rica ederim, bazı sözünü kaldırsınlar.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, böyle müzakere olmaz. Rica ediyorum.

HÜSEYİN BEY (Elâziz) — Tekrar rica ediyorum, bazı, sözünü ortadan kaldırsınlar.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Reis Bey, müsaade buyurun, biz 1336 senesi hesabatını çıkarttık. Divanı Riyasettedir.

REİS — Müsaade buyurunuz, bir dakika da ben söyliyeyim.

Evet 1336 senesi hesabatı buradadır. Fakat mesele orada değildir. Umum hesabattan bahsediyorlar. Yalnız 1336 yoktur ki, 1337 - 1338 senesi hesabatını da istiyorlar.

Rica ederim burada bir mesele var. Müsaade buyurursanız, bendeniz hülasa edeyim. İstiklâl mahkemelerinin hesabatı değil, bugün Meclisin üç senelik hesabatı mevzuu bahis oldu. Böyle mi idi efendim? (Evet sesleri) Demek ki, bütün hesabatın, yani Ali Cenani Beyin buyurduğu gibi bütün Meclisin hesabatının tetkiki mevzuu bahis olmuştur. Bütün Meclisin hesabatı tetkik olunursa İstiklâl mahkemelerinin hesabatı da beraber tetkik olunur. Burada böyle olmuş, şöyle olmuş bu edilmiş filân yoktur. Bütün hesabatın tetkiki vardır. Bütün hesabatın tetkiki mevzuubahis olunca ayrıca İstiklâl mahakimi hesabatı olamaz. Hepsi bunun içindedir. Şimdi burada takrirler vardır. Bunları ayrı ayrı reyinize koyunca mesele anlaşılacaktır.

Malumu âliniz, tetkiki hesabat meselesini biz şöylece 180 kişi oturup da yapamayız. Bu tetkikatı şüphesiz bir heyet yapacaktır. Bu heyetin mazbatası burada okunacak, ya kabul veya reddolunacak veyahut da mesul olan adamlar mesul olacaktır. Bunu uzun uzadıya müzakere etsek, hatta sabaha kadar müzakere etsek, neticede hiç bir şey elde edilemiyecektir. Binaenaleyh, bütün bunlar boştur. Görüyorsunuz, şimdi takrirleri okuyacağım ve reyi âlinize vaz edeceğim.

Yine çok istirham ederim, yalnız istiklâl mahakimi hesabatı mevzuubahis olmamıştır. Bütün hesabat mevzuubahis olmuştur. Şimdi Tetkiki Hesabat Heyeti, Nizamnamei Dahili mucibince şubelerden intihap olunmuştur. Bunu da arz etmekliğime müsaade buyurun. Geçen gün Hüseyin Avni Beyin takriri üzerine bu tetkiki hesabat heyeti azalarından münhal kalan üç veya dört azanın tekrar tecdidi için şubelerin intihap yapmasına karar verdik. Tetkiki Hesabat Encümeni esasen eskiden mevcuttur. Vazife de onundur. Ayrıca bir heyet yapmaya lüzum yoktur. Fakat, bu defa şubelerden intihap olunurken bendenizin de bir istirhamım var.

İHSAN BEY (Cebelibereket) — Mahkeme hakkında maruzatta bulunacağım Reis Bey.

REİS — Rica ederim efendim, buna lüzum yoktur. Bendeniz deminden beri bunu arz ediyorum.

İHSAN BEY (Devamla) — Mahkeme hakkında söz isterim.

EMİR PAŞA (Sivas) — İstiklâl mahkemeleri hakkında söz yoktur.

REİS — Efendim, bu suretle müzakere olmaz ki...

Rica edeceğim bir şey var. Şubelerden bu işe arkadaşlar intihap olunurken en az meşgul olan arkadaşlardan intihap edilsin ki, bu işlerle meşgul olabilsin. Sizi temin ederim ki bu kolay bir iş değildir. Bunu hesaptan anlıyan arkadaşlarımız bilir. Bakılacak hesap belki üç milyon liraya baliğ oluyor. Bunun için, bunun ile iştigal edecek arkadaşları vakti müsait olanlardan intihap edelim ve bu vazifeyi kendilerine tevdi edelim, baksınlar.

Şimdi bunun ikinci bir meselesi vardır. Heyeti idare istiklâl mahkemelerinin hesabatını alamadım diyor. Değil mi efendim.

EMİR PAŞA (Sivas) — Evet efendim.

REİS — Alamadık diyorlar. Alamadığımızın sebebi ise arkadaşlara müracaat ettik diyorlar. Kimi burada yoktur diyorlar.

EMİR PAŞA (Sivas) — Maliyeye de yazdık.

REİS — Hesabatı maliyeye verecek değildir.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahip) — Vaktiyle burada idiler. Fakat bugün burada yokturlar.

REİS — Evet efendim, bugün var yarın yok. Bazı arkadaşlar buradadır, bazısı da mezunen gitmiştir. Bazıları da tekraren İstiklâl mahkemesine gittiler bilmem ne oldu, diyor. Bunun için bir karar ittihaz ederseniz Heyeti İdare, maalmemnuniye tatbik ederiz diyor. Hesabını vermeyen arkadaşlar mevzuubahis olmuştur. Veren arkadaşlar asla mevzuu bahis değildi. Vermiyen arkadaşlar vardır diye heyeti idare iddia ediyor. Bunun aksini iddia edemeyiz. Şimdi vermiyen arkadaşlar için bir karar verirseniz, onu da heyeti idare memnuniyetle tatbik ederiz, diyor. Geçen gün İstiklâl mahkemeleri evrakı meselesi mevzuubahis olduğu zaman de bendeniz şurada aynı suretle düşünmüştüm. Bir arkadaşınız bir şey yapmak istemezse bizim yapacağımız Heyeti Celileye arzdan ibarettir. Bizim elimizde başka bir kuvvet yoktur.

ALİ SURURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarki) — Reis Bey bir noktaya müsaade buyurunuz. Beyanatı âliyeniz tamamiyle muvafıktır. Yalnız bir nokta kalıyor. Emir Paşa demiştir ki, Divanı Riyaset karar vermiştir, ki mahkemeler hesabatına Tetkiki Hesabat Encümeni baksın. Bu karar haddizatında muvafık değildir.

REİS — Değildir efendim arz edeyim. Kabul ettik.

ALİ SURURÎ EFENDİ (Devamla) — Binaenaleyh İstiklâl Mahkemelerine muhatap olacak tabii idare memurlarıdır.

REİS — Onu da arz ettim efendim. Bu sualiniz hatırıma geldiği için onu da arz ettim idi. Şimdi efendim Yasin Beyin bir takriri vardır.

(Yasin Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — İşmdi böyle bir heyet mevcut değildir. Binaenaleyh Yasin Beyin takriri muvafık değildir. Meclis hesabatına bakmak için bir heyet mevcut değildir. Yalnız bütün hesabatın tetkiki için bir Tetkiki Hesabat Heyeti mevcuttur ve bu, Meclisimizin Divanı Muhasebatıdır. Binaenaleyh bu takriri reye koyamam.

İkinci takriri Kırşehir Mebusu Yahya Galip Beyindir.

(Yahya Galip Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bunu reyi âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir. Demek ki... (Bitti sadaları.) Daha bitmedi efendim. Demek ki şimdi Tetkiki Hesabat yani umum hesabat, ki İstiklâl mahkemeleri hesabatı da dahildir. İptidadan bugüne kadar Tetkiki Hesabat Komisyonunca bakılacaktır. Ancak şubelerden tekrar, tekrar rica ederim, buraya işi az ve daima çalışabilecek arkadaşları intihap etsinler. Beş kişiden ibarettir. Derhal bütün hesabata baksınlar. Şimdi bu bitti ve kabul edildi. Sonra Bitlis Mebusu Hüsnü Beyle Muş Mebusu Abdülgani Beyin takrirleri vardır ki aynı mealdedir. Halbuki ona lüzum yoktur. Zaten o komisyonun başka bir işi yoktur. Vazifesi budur.

ALİ SURURÎ EFENDİ (Karahisarı Şarkî) — Bu Tetkiki Hesabat Encümeni de 1336 senesinden itibaren mi hesabata bakacaktır, yoksa...

REİS — Hayır efendim, onlar gelmiyor, istiğfa ettiler. Bunlara zorla yaptırmaklığın da imkânı yoktur. Efendiler; şimdi diğer bir takrir var ki İstiklâl Mahkemeleri azalarının bazılarının hesabatını vermediğini, hepsini demiyorum, bazılarının vermediğini idare memurları söylediler. Bunun için arkadaşlardan birisi bir çare bulmuştur ki Lâzistan Mebusu Ziya Hurşit Beyin takriri bunu ihtiva ediyor.

(Ziya Hurşit Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Yani heyeti idare bunu müzakere etsin, derhal tetkik etsin... Heyeti İdare de diyor ki : Derhal tetkikata başladık ve hakikaten 1336 hesabatını Riyasete derhal vermişlerdir. Bu hesabat buradadır. Bunu tetkik edecek değiliz. Divanı Riyasetten buraya gönderilmiştir. Fakat yanlıştır. Bunu da Tetkiki Hesabat Encümenine veriyoruz. Binaenaleyh şimdi 1337 - 1338 hesabatı kalıyor. Bunun için bir çare teklif ediliyor. Aynı zamanda İstiklâl mahkemeleri azalarının bazıları yüz lira üzerinden harcırah almıştır, bazıları yüz liradan aşağı almıştır. Bunlar birçok şeye tabidir. Yani hesabatın tarzını gösteriyor. Bunların da hükmü yoktur. Takrirde bütün hesabat tetkik edilinciye değin bu arkadaşlara tahsisat verilmemesini teklif ederim diyor. (Pek doğru sadaları.) Şimdi efendim, bu bir çaredir. Bunu kabul ederseniz tabii Heyeti İdare tatbik eder. (Reye sadaları) Bunu reyi âlinize vazediyorum ve yine tekrar ediyorum. Düşününüz ki bu, oldukça ağır bir karardır. Azalardan hesaplarını vermemiş olanlardan ve fimabaad vermemiş olanların...

YASİN BEY (Gaziayıntap) — Kasıt yoktur, belki mazeret vardır.

REİS — Mazhar Müfit Beyde de bir şüphe kaldı. Hesabatını vermemek, ne demek? Pek müteessir oldum. Biraz daha konuşursam sesim çıkmıyacaktır.

Hesabatı vermemek ne demektir? İzah edeceğim. Hesabatı vermemek şu demektir : Bazı İstiklâl Mahkemeleri hesabatı cetveller halinde göndermişlerdir. Heyeti idare bu cetvelleri açmıştır, görmüştür. Fakat istizah edilecek noktalar vardır. Bunun için arka-

daşları davet etmişlerdir. Gelip bunlara cevap vermek, hesap vermek demektir. İdareye gelip izahat vermezse, hesap vermiş değildir. Onlara cevap vermek lâzımdır. İşte cevap vermeyen arkadaşlar da bu takrirde dahildir. Arz edebildim mi efendim? (Hay hay sesleri.) Eğer bu takriri kabul ederseniz Heyeti İdareye bu salahiyeti veriyorsunuz demektir. (Hay hay sesleri.) Reye koyuyorum. Takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın... Ekseriyeti azime ile kabul edilmiştir.

Efendim; şimdi İstiklâl Mahkemelerine ait bütçenin bu maddesi kaldı. Bendeniz yalnız anlayamadığım bir noktayı nazarı dikkatinize arz edeceğim. Dünyanın her memleketinde en az münakaşa ile çıkan Meclis bütçeleri olduğu halde, görüyorum ki bizim Meclis bütçesi en çok münakaşa ile çıkıyor. Bunu bir mukaddime olarak arz ettikten sonra, malumu âliniz nizamnamei dahili mucibince reye yalnız fasıllar konur. Bundan evvelki celselerde bulunmadığım için bu maddelerin ayrı ayrı reye konulup konulmadığını bilmiyorum. Öyle ise İstiklâl Mahkemeleri masarifi hakkında söz isteyen var mı? (Yok sesleri.) O halde beşinci maddeye geçiyoruz.

Fasıl Madde	Nevi Tahsisat	1337 senesinde Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan	Divanı Riyasetce teklif olunan	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan
5	Riyaset masarifi mütenevviasi	15 000	15 000	0
6	Memurin maaşatı	13 383	14 817	14 517
7	Tahsisatı fevkaladei şehriyesi	30 350	26 056	25 720

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Yedinci madde tahsisatı fevkalâdei şehriye yüzde yirmileri iade edildiği için yirmi sekiz bin sekiz yüz on liradır.

REİS — 28 800 lira olarak okuduk efendim.

Fasıl Madde	Nevi Tahsisat	1337 senesinde Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan	Divanı Riyasetce teklif olunan	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan
8	Müstahdemin ücuratı	7 350	8 280	8 280

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Müstahdemin ücuratına beş hademe ilâve edilmiştir.

REİS — Ne kadar?

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Beş yüz liradır.

REİS — Müstahdemin ücuratı 8 780 liradır. Efendim başka söz isteyen var mı? (Hayır sadaları.)

Dr. MUSTAFA BEY (Kozan) — Beşinci maddedeki on beş bin lira bu cemin içerisinde dahildir. Cem edildiği zaman göreceksiniz ki bu on beş bin lira dahildir.

REİS — Encümenin tespit ettiği makbuldür. Encümende sıfırdır.

Dr. MUSTAFA BEY (Kozan) — Arz edeyim efendim.

REİS — Buyurunuz efendim.

Dr. MUSTAFA BEY (Kozan) — Beşinci maddedeki bu on beş bin lira cemin içinde dahildir. Cemederseniz görürsünüz. Bu on beş bin liranın orada yazılması lâzımdır.

Fasıl Madde	Nevi Tahsisat	1337 senesinde Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan	Divanı Riyasetce teklif olunan	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan
9	Memurini inzibatiye melbusatı	800	800	800
10	İnşaat ve tamirat	10 000	10 000	10 000
11	Mefruşat	5 000	5 000	5 000

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Efendim bu mefşurat için beş bin liraya hayret ediyorum.

Çünkü geçen sene aynı beş bin lira yine mefruşat için para verildi. Oturduğumuz yerler meydandadır. İki tane kanape vardır. Tekmil pamukları çıkmıştır. Salondaki sıraların altında ot, üzerinde ve bir bez parçası olduğu halde beş bin lira demek ki geçen sene sarfedilmiştir. Bu sene acaba nereye sarfedecektir? Rica ederim, bunun hakkında izahat versinler.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Yeni yapılan bina için beş bin lira konmuştur. Bu para bunun içindir. Başka bir yer yoktur.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Yeni bina için teklif edilmiş ve heyet kabul etmiş ise ben ne diyeceğim.

REİS — Efendim başka söz alan yok. On ikinci maddeyi okuyoruz.

Fasıl Madde	Nevi Tahsisat	1337 senesinde Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan	Divanı Riyasetce teklif olunan	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan
12	Tenvir ve teshin	4 000	5 000	5 000
13	Müteferrika kırtasiye	12 000	10 000	10 000
14	İcarat	0	500	500
15	Müstahdemin melbusatı	600	1 000	1 000

(Bu icarat nedir sesleri.)

REİS — İcarat hakkında izahat istiyorlar.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Divanı muhakemat oturuyor Himayei Etfalde. Oraya veriyoruz.

REİS — Tetkik heyeti vardır. Orada onun için bir de Muvazene Encümenine de vereceğiz. Onun için ikisine beş yüz lira isteniyor.

Efendim müstahdemin melbusatına bin lira konmuş. Söz isteyen var mı? (Hayır sadaları.)

Fasıl Madde	Nevi tahsisat	1337 senesinde M. M. Encümenince teklif olunan	Divanı Riyasetçe teklif olunan	M. M. Encümenince teklif olunan
16	Matbaa müstahdemin ücuratı	34 615	36 812	36 812
17	Matbaa tesisat ve masarifi daimesi	30 000	30 000	30 000

REİS — Efendim; şimdi yekûnu umumî bir milyon on bin sekiz yüz yetmiş lira.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Bir milyon on bir bin üç yüz yetmiş lira.

SALÂHATTİN BEY (Mersin) — Efendim; yekûnu reye koymadan evvel matbaa hakkında bendeniz bir parça izahat isterim.

REİS — Esasen koyamam ki. Çünki bir maddeyi Encümene gönderdik.

SALÂHATTİN BEY (Mersin) — Matbaa meselesi hakkında bir az malumat alın ısı hakkında Heyeti Âliyeye izahat versinler.

REİS — Buyurun Hacı Bekir Efendi.

SALÂHATTİN BEY (Mersin) — Matbaa tesisat ve masarifi daime otuz bin lira nedir? Bunu anlatsınlar.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Buna Başkâtip Bey cevap verecek.

REİS — Efendim; müsaade ederseniz bu meseleye Başkâtip Bey daha vakıfmış, izahat versin.

RECEP BEY (Başkâtip) — Efendim; sual buyurulan şey matbaada çalışan müstahdeminden gayri olan madde aksamı hakkında bir meseledir. Malumu âlileri matbaanın elyevm müesses bir şekli vardır. Bu şekil daimî olarak işletmek için daimî surette malzeme vardır. Sonra elyevm müesses olan şekli daha mükemmel bir şekle ifrağ etmek için yeniden mevcude ilâve edilecek malzemeyi mübayaa etmek memeselesi vardır, ki Salâhattin Beyin sordukları matbaa tesisat ve masarifi daimesi maddesi bu arzettiğim şeyleri ihtiva ediyor. Yani burada gösterilen otuz bin lira ile bu sene zarfında hem mevcud makine ve malzemeden noksanlar ikmal edilecek. Yani tesisatı mevcude ikmâl edilecek. Şimdi mevcud olan hem de ilâve edilmiş olan şeylerle, vesait ile çalışıldığı takdirde sarfedilecek, istihlâk edilecek şeylerle malzeme tedarik edilecek. Yani bu on yedinci madde arzettiğim şeyleri ihtiva ediyor. Bunun tafsilâtı hakkında başka izahat arzu olunursa arzedeyim.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahip) — Matbaanın mevcud tesisatı var. Mevcud tesisatın masarifi daimesi, yani yukarıda müteferrika ve kırtasiye var.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — O idarenindir efendim.

RECEP BEY (Devamla) — Müsaade buyurun. Matbaa tesisat ve masarifi daimesi, bir kere matbaa daimî terakki ve tekâmül etmektedir. Matbaa, malumu âliniz, Meclisin ilk teşekkülünde küçük bir pedal makine ile teessüs etmiş ve her sene o makine.... ve o makinenin istilzam ettiği kadar mürettip, hurufat vazettik. Şimdi bu makinenin ve mücellidhanenin tevessüsü nisbetinde makine ve malzeme idhali lâzımdır. Buradaki tesisat olarak kullanılmış olan ifade burada mevcut müessesata ilâve edilecek malzeme kısmına aittir.

İkinci kelime, matbaanın alacağı şekli umuminin sarfiyatıdır ki bunun içinde kâğıt, mürekkep vesaire dahildir. Benzini de dahildir. (Kâfi sesleri)

MÜFİD EFENDİ (Kırşehir) — Bendenizce anlattıkları mesele bu manayı müfit değildir. Matbaa müessestir. Müesses olan matbaanın navakısını ikmâl için (Tesisatı cedide ve masarifi daime) denilmelidir oraya.

REİS — Matbaanın tesisatı denecek yerde matbaa tesisatı cedidesi denirse daha muvafık olur diye bir teklif vardır. Cedidesi kelimesinin ilâvesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. Matbaa tesisatı cedidesi denmiş, şimdi bütçe bitmiştir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Ne için efendim Yekûn var.

REİS — Okuyunuz efendim.

KÂTİP — Bir milyon on bir bin üç yüz yetmiş beş liradır.

REİS — Beş yüz lira dört hademe için demin denilmişti. Heyeti Celileniz ses çıkarmadığından kabul tarzında telâkki edilmişti. Eğer kabul etmiyorsanız tenzil ederiz.

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Yeni binanın dört aylık hizmetçi maaşatı için bu beş yüz lirayı koyuyoruz efendim.

REİS — Bu beş yüz lirayı kabul ediyor musunuz efendim? Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. O halde efendim yekûn bir milyon on bir bin üç yüz yetmiş beş lira oluyor. Maatteessüf celsei aleniyede ve celsei hafiyede bu rakamı bendeniz henüz reye koyamam. Biliyorsunuz ki üçüncü maddede bir ihtilâf vardı. O mesele halledilmek üzere Kanunu Esasi Encümenindedir. Öğleden sonra bunun reye konması lâzımdır. Mamafih usule hiç muhalif olmaz. Bütçe çıkar o da tadil edilir. O vakit yüz verilir.

Yalnız bir nokta var, onu arzedeyim. Ondan sonra ister kabul ediniz, ister kabul etmeyiniz. Bu harcırah faslındaki 103 265 lira Muvazene Encümeninden sordum. Yüz lira üzerinden harcırah hesap ettik, eğer o şey kabul edilmezse - ki kabul edilmemiştir - yüz lira meselesi bu 103 265 liranın tenzili

lâzım gelecek. Fakat bir az daha tenzil veya tezyid edilmiş hiç bir fark yoktur. Eğer bütçenin çıkmasını arzu ediyorsanız celsei âleniyeye tahvil edelim.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Nasıl olur efendim.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Encümenin teklifinden fazla bir şey yoktur.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Öyle şey olmaz. Efendim şimdiye kadar Şeriye bütçesini bitirdik. Niçin reye koymadınız? Maliye bütçesi bitti, niçin reye koymadınız? Çünki ona merbut bütçeler var. Onun için Şeriye bütçesinin bir faslı şimdiki halde ne için Encümene havale ediyorsunuz? Bütçeyi ihtiva eden mevattan birisi halledilmeden bütçe reye konmaz.

REİS — Arzettim Beyefendi.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Buyurduğunuz usule mugayirdir.

REİS — Peki bendeniz size söylüyorum, yalnız usule mugayir olmaz diyorum. Fakat 103 265 lirayı kabul etmekle mesele nakıs... Zatı âliniz istemediğiniz için böyle arzu ederseniz tehir edeyim. Encümenden gelsin, sonra reye koyalım. Tekrar arzediyorum. Meclis bütçesinin müzakeresi bitmiştir. Celsei aleniyede bilâ münakaşa şu fasıl reye vazedilecektir. Bu suretle kabul buyuruluyor mu efendim. (Kabul sadaları)

O halde celsei hafiyeye lüzum kalmamıştır. Celsei hafiyenin nihayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Celsei hafiye nihayet bulmuştur Celsei aleniyeye geçiyoruz.

Hitamı Celse

Karahisarı Sahip Mebusu Mehmet Şükrü Beyin; Âza Harcırahları Hakkındaki Takririnin İkinci Defa Reye Vaz'ında Verilen Reylerin Neticesi

(Takrir Reddedildi)

Mebus sayısı : 337
Reye iştirak edenler : 138
Kabul edenler : 39
Reddedenler : 96
Müstenkifler : 3

(Kabul Edenler

Adana
Abdullah Ef.
Zamir B.

Ankara
Ali Fuat Paşa
Hacı Âtıf Ef.
Hacı Mustafa Ef.
Ömer Mümtaz B.
Şemsettin Ef.

Bayazit
Dr. Refik B.

Bolu
Nuri B.

Burdur
Mehmet Âtıf B.

Çankırı
Behçet B.
Tevfik Ef.

Dersim
Mustafa B.

Ertuğrul
Halil B.

Erzurum
Mustafa Kemal B.
Nusret Ef.
Süleyman Necati B.

İçel
Ali Rıza Ef.
Ali Sabri B.
Haydar Lûtfi B.

İstanbul
Ahmet Mazhar B.
Dr. Adnan B.
Hüseyin Hüsnü Ef.

Karahisarı Sahip
Mehmet Şükrü B.
Mustafa Hulûsi Ef.
Nebil Ef.

Kayseri
Ahmet Hilmi Ef.

Konya
Arif B.
Hacı Bekir Ef.
Kâzım Hüsnü B.
Mehmet Vehbi Ef.
Rifat Ef.

Kozan
Dr. Mustafa B.

Mersin
Salâhattin B.

Niğde
Atâ B.
Vehbi Ef.

Sinop
Hakkı Hami B.
Şerif B.

Yozgat
Ahmet B.

(Reddedenler)

Antalya
Mustafa B.

Ardahan
Osman Server B.

Batum
Ahmet Fevzi Ef.
Ali Rıza B.
Edip B.

Bayazıt
Hacı Mehmet Ef.
Süleyman Sudi B.

Bitlis
Hüsnü B.

Bolu
Cevat B.
Dr. Fuat B.
Şükrü B.
Tunalı Hilmi B.

Burdur
İsmail Suphi B.

Canik
Süleyman B.
Şükrü B.

Cebelibereket
Faik B.
Rasim B.

Çankırı
Tahir B.

Denizli
Yusuf B.

Diyarbekir
Fevzi B.
Hamdi B.
Mustafa Akif B.

Edirne
Faik B.
Şeref B.

Elâziz
Naci B.
Rasim B.

Ergani
Nüzhet B.
Rüştü B.

Erzincan
Ahmet Fevzi Ef.
Emin B.
Tevfik B.

Erzurum
Asım B.
İsmail B.
Mustafa Durak B.

Eskişehir
Hacı Veli Ef.

Gaziantep
Hafız Şahin Ef.

Genç
Ali Vasıf B.
Celâl B.
Fikri Faik B.

Gümüşhane
Mustafa B.
Ruşen B.

Hakkâri
Doğan B.
Mazhar Müfit B.

Isparta
Hacı Tahir B.
İsmail Remzi B.
Nadir B.

İçel
Naim Ef.
Sami B.

İstanbul
Ali Rıza B.
Numan Usta
Şükrü B.

İzmit
Sırrı B.

Karahisarı Sahip
Ali B.

Karahisarı Şarki
Ali Şüuri B.
Mehmet Vasıf B.
Memduh Necdet B.
Mes'ut B.
Mustafa B.

Kars
Cavit B.

Kayseri
Âtıf B.
Sabit B.

Kırşehir
Cevdet B.
Müfit Ef.

Sadık B.
Yahya Galip B.

Konya
Refik B.

Lâzistan
Esat B.

Malatya
Hacı Karip Ağa
Reşit Ağa
Sıtkı B.

Maraş
Hasip B.
Şükrü B.

Mardin
İbrahim B.
Necip B.

Menteşe
Dr. Tevfik Rüştü B.
Ethem Fehmi B.
Sadettin B.

Muş
Abdulgani B.
Kasım B.
Osman Kadri B.
Rıza B.

Siirt
Hacı Nuri B.
Halil Hulki B.
Kadri B.
Mustafa Sabri Ef.

Sinop
Abdullah Ef.

Sivas
Mustafa Taki Ef.
Ziyaettin B.

Siverek
Mehmet Sırrı B.
Mustafa Lûtfi B.

Tokat
İzzet B.
Rifat B.

Urfa
Pozan B.

Van
Hakkı B.
Haydar B.

Yozgat
Bahri B.

(Müstenkifler)

Karesi
Mehmet Vehbi B.

Oltu
Yasin B.

Sivas
Hüseyin Rauf B.